

SZÖVEG –
KÖLNEI LÍVIA

KÉPEK –
EMMER LÁSZLÓ

SOROZAT –
KÉPMÁS

SZÁRNYAS OLTÁR VAGY LEVESKONZERV

A Klebelsberg Kultúrkúriában várok **Ákosra**. A színházterem színpadán, ahol a születésnap nagykoncert nyilvános főpróbáját tartják, építik az erősítőrendszert a munkatársai. Izgatott és jókedvű fiúk és lányok érkeznek, a kórus tagjai. Ákos harmincéves művészi pályafutása során mindig minőségre törekedett, ez a garancia számukra, hogy most is nagyszerű koncert közreműködői lesznek.

- ♦ – **Egyik régi dalodban azt írtad, a „fegyelem neveltje, szerencse kegyeltje” vagy.**
– Így igaz. A Facebookon indítottunk egy visszaemlékező sorozatot, képeket és apróbb történeteket osztunk meg az 50. születésnap kapcsán. Az első fotó a szüleimről készült, még a születésem előtt, apámék zuglói lakásánál, talán 1965-ben. Tönkretett polgárcsaládban nőttem fel, mint oly sokan, ami nemcsak hátrányt jelentett, hanem előnyt is, például műveltség tekintetében. Ez például nagy szerencse. Édesanyám jogászcsaládból származik, ahol a férfi felmenők háború idején katonáskodtak, békében bírászkodtak, joggal foglalkoztak. Nagyon rövid élet jutott neki, 23 évvel ezelőtt halt meg, hosszas betegeskedés után. Alig volt idősebb, mint én most. Apám családja egyszerűbb: kettejüket a jogi pálya hozta össze. Ő a múlt nyáron halt meg. Öcsém, egyetlen testvérem ügyvéd lett, és azt hiszem, tőlem is ezt várták a szüleim. Szigorúan, de szeretettel neveltek. Ma már a szigorú neveléshez mindig hozzá kell tenni valami enyhítő körülményt, mintha a szigor valami gonosz dolog lenne, pedig pont a következetesség hiányzik ma a gyerekek életéből – a szülők részéről. Négy gyerekem van, én is szeretetre és szigorra törekszem a nevelésükben, bár valószínűleg kevésbé vagyok következetes, mint a szüleim.

– **Mi szolt amellett, hogy nagy családok legyen?**

– Akartuk a gyerekeket, de nem tudom pontosan megmondani, mi szolt a nagycsalád mellett – talán azok az ősi, közhelyszerű bölcsességek, hogy „egy gyerek nem gyerek”, „két gyerek már elvan egymással”, „három gyerek már közösség”. Négy gyerek pedig tömeg, ezt biztosan állíthatom. Marci 20 lesz, Anna nemrég töltötte a 16-ot, Kata 13, Julika 8 éves. Marci a jogra jár, felnőtt ember, tízéves kora óta partnerként kezeljük, vagyis

megbeszéljük vele a dolgokat, a maga szintjén. Annában komoly művészi hajlam munkálkodik, jól zongorázik, gyönyörűen énekel. Kata lányom ízig-vérig nő: egyedül neki kellett kilőni a fülét tízéves korában, az anyukája magas sarkú cipőit és retiküljeit próbálgatja, sütitet süt és blogol. Míg a nővérének fontos, hogy eminens legyen az iskolában – ahogy Krisztának, a feleségemnek és nekem is mindig az volt –, őt az „akadémiai” előmenetel nem érdekli. Ebben Marcihoz hasonlít. Viszont színtanodába jár, és ott nagyon jól érzi magát. Igyekszem azt a kevés időt, amit a gyerekekkel töltök, tartalmasan kihasználni, Annával együtt zenélni, Julikával térbeli amőbát és memoryt játszani. Csak nyolcéves, de annyi esze van! Megtanítottam az alap sakklépésekre, aztán öt játszma után mattot adott. Szivacsként szívja magába a tudást. Az Arany János-estem verseit otthon tanultam, sokat hallották a gyerekek, Júlia simán elmondja fejből az egész műsort.

– Bosszant, amikor magadra ismersz a gyerekeid egy-egy tulajdonságában?

– Ha a rossz tulajdonságaimra ismerek, akkor igen. És nagyon jólesik, ha az én jóra törekvésemet látom viszont bennük, pláne, ha valamit jobban csinálnak, mint én. Anna például a 16. születésnapjára kért egy ukulelét, hiába próbáltam rábeszélni inkább a gitárra, ami szerintem praktikusabb lett volna. Két hét alatt írt hat olyan elképesztően jó számot, amelyet én sose tudnék. Zongorán kísértem, ő énekelt és ukulelézett – mondtam neki, ez olyan zseniális, hogy rátesszük a következő lemezemre.

Híres apuka mellett önmagukat megvalósítani nem könnyű. Amennyire tudtuk, igyekeztünk megóvni őket a hírnév negatív következményeitől, különösen Krisztának, a feleségemnek vannak ebben nagy érdemei. Ha büszkeséget élek át a gyerekeimmel kapcsolatban, az nem is teljesen jogos, mert a feleségemnek köszönhető, hogy normálisak, egészségesesek, tiszta tekintetűek, jól neveltek. Én a munkám megszállottja vagyok, amit nem is munkaként élek meg. Fölkelek reggel, hat óra alvás után, odaülök a géphez, kisvártatva pittyeg a telefon, hogy délután van, indulnom kell a próbára. Innen este 11-kor lépek ki, és már vár a grafikus, hogy a fotókönyvet tördeljük. Ez megy hetek óta.

– De azért te sem rontasz rajtuk...

– Remélem. Azt hiszem, tőlem lesték el például, hogy ha kezet adnak valakinek, akkor egyenesen a szemébe kell nézni. A puszta létezésünkkel nevelünk, azzal, ahogyan

a levegőt vesszük. Ez nagyon jó, de rettenetes is lehet, amikor a hibáinkat látják és magukévá teszik a gyerekek.

A pozitív visszacsatolás rendszerében nőttem fel, ami annyit tesz, hogy ha jól csináltam valamit, akkor megdicsérték érte, ha meg elítélendőtettem, akkor leszúrtak. A pszichológusok mondják, hogy ha valakivel nagyon rosszat akarsz tenni, azért szidd le, amit jól csinál. Velem a kritikásaim egy része éppen ezt teszi: nem azért marasztalnak el, amit elrontok, hanem amit szívvel-lélekkel, jól és sikeresen csinálok.

A közvetlen környezetemben és szakmai közegemben is nehezen viselem, ha a nagy nehezen kialakított konszenzushoz valaki nem tartja magát – magamat is beleértve. Ugyanakkor azt meg számon kérjük egymáson, amiről nem is alakult ki konszenzus. Aki a pozitív visszacsatolás rendszerében nőtt fel, mint én, az idegenül érzi magát ebben a világban.

– Velem együtt sok barátom és ismerősöm hallgatja rendszeresen a dalaidat. Megegyezik a véleményünk abban, hogy száz interjút adhatsz, az emberek lelkében mégis a dalaid szövegeivel éred el a legnagyobb hatást, azok miatt szeretnek téged. Mennyire mersz személyes lenni a dalaidban?

– Nem tudok nem személyes lenni. A líra egyes szám első személyű, örök jelen idejű műfaj. A nagy költőktől azt tanultam, hogy az alapanyag maga a szerző. Ez életveszélyes dolog. Biztosan vannak, akik ebben a műfajban is tudnak szerepet játszani, programverset, csasztuskát írni. Az én írásaim arról szólnak, amit a világról gondolok, és szívesen megosztok azokkal, akik erre rezonálnak.

A dalban, a versben sűrítve van jelen a szerző, a hétköznapijaimat nyilván nem tudom ilyen töménységben élni. Az írás egészen más létforma, mint a hétköznapi világ, amikor nem röpködnek percenként örök bölcsességek az ember ajkáról. Ezért mondta Babits tanárnő a Fazekas Gimnázium irodalomóráján, hogy „gyerekek, két könyvet adtak az irodalomoktatáshoz, a tankönyvet és a szöveggyűjteményt. A szöveggyűjteményre nagyon vigyázzatok, abból fogunk tanulni. Az életrajzi adatok és belemagyarázások kötetét pedig hosszan eltartott kézzel vigyétek az ablakhoz, és eresszétek szélnek.”

– Aki kultuszt épít az általa csodált művész alakja köré, könnyen kiábrándulhat egy személyes találkozástól.

– Tapasztaltam, hogy olyan filozófiai szintet kérnek számon a hétköznapi éneken, ahogyan nap mint

”

ILYEN VAGYOK:
„SEBZETT ÉS
KÖNYÖRTELEN”.
A KITÁRULKOZÁS
KISZOLGÁLTATOTTÁ IS
TESZ, DE EZ ÍGY VAN
RENDJÉN.

nap nem lehet élni. Például amikor egy szupermarket fagyasztott húsa között keresgéltem, odajött hozzám egy ember váteszi tekintettel: „Jaj, de jó, hogy találkoztunk – holott ez nem is volt igazi találkozás –, már régóta meg akartam kérdezni, hogy mit gondolsz a halálról!” És várta, hogy válaszoljak, miközben leharcoltan, öt óra alvás után a fagyott húsok között turkáltam.

– Ismerőseim az „Ikon” című, húszéves dalodat tartják a legtalányosabbnak, mert nehéz eldönteni, hogy istenes vagy szerelmes vers-e a szövege. Ugyanígy az „Örök április” is sok találgatásra ad okot.

– Csodálkozom, mert szerintem mindkettő kódolatlan, nyílt szöveg. Az „Ikon” témája számomra egyértelműen szakrális. Az „Örök április” viszont önéletrajzi, ars poetica-szerű: „Hol vagyok otthon, nem tudom / De ha fáradt leszek, és elbukom / Simítsd le arcomról a rémálmok ólomporát.” Ilyen vagyok: „szezett és könyörtelen”. A kitárulkozás kiszolgáltatottá is tesz, de ez így van rendjén.

– Ha már a kitárulkozást említetted – kit ébresztgetsz a „Szent Márton köpenye” című megrendítő, balladisztikus dalodban?

– Marci fiamat, aki kiskorában épp akkor mandulaműtéttel kórházban volt. Ez egy olyan dal, amelyet szinte senki sem tart számon. Ha koncerten eljátszanám, a közönség kilencven százaléka csak nézne, mert nem ismernék...

– Rangsoroltuk a szerelmes dalaidat, és a legszebb „A világ legvégén” lett. Van olyan menedék az életben, ahol „nem fáj a kérdés, hogy van-e igazság a világ legvégén”?

– Minden embernek kell egy hely, ahol nem kéri folyton számon, nem vádolják semmivel, amikor belebújhatunk a másikba, elrejtőzhetünk a világ elől. Az igazságtalanság elől csak a szerelem a búvóhely, az égi szeretet halvány tükörképe. Akiknek a költészete számomra meghatározó volt – például József Attila, Radnóti Miklós, és ide sorolom Faludy Györgyöt is –, mind ezt az oltalmazó szeretetet keresték a szerelemben, ami utójára gyerekkorukban vagy talán még akkor sem volt meg. Amikor valami annyira körbevesz, hogy megvéd. Ezt a feltétlen szeretetet a szerelemben ideig-óráig meg lehet találni, néha-néha érezhetjük, hogy „nem fáj a kérdés”, mert a helyemen vagyok, és nincsenek kételyek bennem. Mint az anyaméhben. De hát nem maradhat ott az ember, mert fel kell nőni.

– Amikor magamban áttekintem az énekes pályádat, óhatatlanul is leegyszerűsítve, korszakokra bontva látom. Volt egy indiános-sámános kereső időszakod, amikor az volt számodra a központi kérdés, hogy mennyire vagy otthon ebben a világban, hol találsz meg a helyedet.

– Az még mindig kérdés.

– Utána következett a katonakorszak, egy harcos időszak egy kis Szindbád-kitérővel, amikor a jó és a rossz küzdelméről, az élet érdekében és a halál ellen szóltak a dalaid.

– Igen, ez mind én vagyok, bár a korszakolás a még élő szerzők esetén... furcsa.

– Emblemikus élmény számomra, amikor 2002-ben megjelent az „Új törvény” című, elképesztően kemény mondanivalójú lemezed, amelyet egyvégtében, a fotelben ülve hallgattam végig, és le voltam dermedve. Nem nevezném magam a rajongódnak, csak hallgatom a számaidat, és azok megszólítanak.

– Örülök neki. A rajongás gyakran az önzésről, a birtoklásról szól, ez egy bizonyos szint felett már hiányjelenség. Az ilyesmi bármikor át tud fordulni önmaga ellentétébe. Jönnek a nagy csalódástörténetek, hogy a rajongott személy bezzeg nem is olyan, mint a rajongó képzelte... A szeretet és tisztelet dimenziójában nincs rajongás, nincsenek szélsőséges megnyilvánulások, abban csak szeretet van.

Egy évvel ezelőtt elkezdtük árusítani a jegyeket a mostani, április 7-ei Müpa-koncertre, 16 perc alatt elfogytak a jegyek. Ez a bizalom jele, nagyon örültem neki. Aztán kiderült, hogy az új helyre kerülő kamerák miatt más lesz a nézőtér elrendezése, és a zenekari árok helyére betettek még három sort, ahová elkezdtek jegyet árusítani. Nyílt levélben estek nekem a „rajongók”, hogy én személyesen miért követtem el ezt a pofátlanságot ellenük, akik már egy éve megvették a jegyet az első sorba. Hullafáradtan, egy éjszakai próba után válaszlevelet írtam, miszerint nem én tettem be eléjük a három sort, a levélig azt se tudtam, hogy ilyen történt. De a negyedik sorból is ugyanazt a koncertet hallja, aki eljön.

– Néha engem is kétségbe ejt, hogy a leírt szavaimat mennyire félre tudják magyarázni.

– Érdemes megkülönböztetni azokat, akik nem képesek megérteni, amit írsz, azoktól, akik tudatosan félremagyarázzák. Utóbbiak 2015 decemberében

NÉHA MEGKÉRDEZIK,
LENNÉK-E MÉG
EGYSZER HÚSZÉVES.
PERSZE, DE CSAK
A MAI ESZEMMEL.

majdnem kinyírtak egy megnyilatkozásom miatt. Kevés ember besározására szánnak ennyi energiát, úgyhogy ez tulajdonképpen megtisztelő. Arról merészeltem beszélni, hogy szerintem nem annyira jó a nőknek, ha a férfiakkal versengenek a munkaerőpiacon, ha a nemeket egymás ellen fordítja az ideológia. De hát tudomásul kell venni, hogy ennyire megengedők és toleránsak a mai feministák.

Szerintem maguktól értetődő dolgokról beszélek, egyszerű nyelven, néha költői formában. Ha valaki nem érti, nem akarja érteni vagy izomból félreért, abban nem csak ő a hibás. Be kell látni például, hogy a „nem vagyok rá méltó, hogy házamba lépj”-sor A katona imája című dalban csak annak jelent valamit, aki legalább minimálisan járatos a keresztény kultúrkör és hivatkozárendszer környékén. Ez a terület mára nemcsak a hétköznapi emberek számára ismeretlen, sokszor az is művészettörténésznek tartja magát, akinek fogalma sincs, kik lehetnek a szakállas emberek Caravaggio képein.

– Akik igazán értik a mondanivalódat, azért is kedvelnek nagyon, mert úgy tudsz énekelni Istenről, hogy abból nem lesz dicsőítő dal, mégis tele van hittel. „Az égi lesz az új törvény” – énekled szinte minden koncerten.

– A direkt dicsőítés Bach idejében teljesen elfogadott, általános jelenség volt. Ma ez a jelrendszer csak vallásos közegben működik, néha még ott se. A mi korunkat megfosztották a szentség dimenziójától, ezért a hétköznapi is megtapasztalható transzcendensről más nyelven kell beszélni. Egyszer meghívtak a Nemzeti Galériába, hogy a Múzeumok Éjszakáján beszéljek a pop-artról. A középkori szárnyas oltárok termében tartottam meg az előadást, talán nem azt, amit vártak tőlem. Megpróbáltam megértetni a hallgatósággal, hogy amíg a 15. században a szentek élettörténete jelentette a közös tudásbázist, addig az 1960-as években, a pop-art idején a paradicsomos leveskonzerv. Az előbbi most is fontos, az utóbbi meg már rég kiment a divatból.

– Az 50. születésnapod alkalmából a saját dalod szavaival kérdezem: „Mire vagy még jó?”

– Nehéz erre jól válaszolni. Remélem, hogy sok dolgom van még. Gyerekszemmel ez matuzsálemi kor, de most, hogy benne vagyok, nem érzem magam ötvennek. Néha megkérdezik, lennék-e még egyszer húszéves. Persze, de csak a mai eszemmel. Viszont a jó Isten valamiért megóv minket az ilyen lehetőségektől. Valószínűleg jó oka van rá. ♦